

Kapitoly z Birogeografie: Prostorové aspekty vlny zakládání minipivovarů

Výchozí teoretické koncepty:

Teorie centrálních míst – koncept německého geografa **Waltera Chlastallera**, geosocietální sídelní systém dělí na jádra (můžeme dále vymezovat centrum 1. řádu a centra nižších řádů), semiperiferii (oblasti navazující na jádra, vysoká provázanost s nimi) a periferii (ostatní oblasti, nízká provázanost)

Difúze inovací – vychází z konceptu norského geografa **Torstena Lagerstranda**, dle něhož šíření inovací probíhá ve dvou rovinách – 1, Difúze hierarchická (inovace se objeví nejprve v centru 1. řádu (obvykle hl. město), postupně se šíří přes centra nižších řádů až na periferii; rozmístění inovace v praxi prostorově heterogenní) a 2, Difúze sousedská (inovace se šíří skrz osobní kontakty „od domu k domu“; rozmístění inovace v praxi prostorově homogenní)

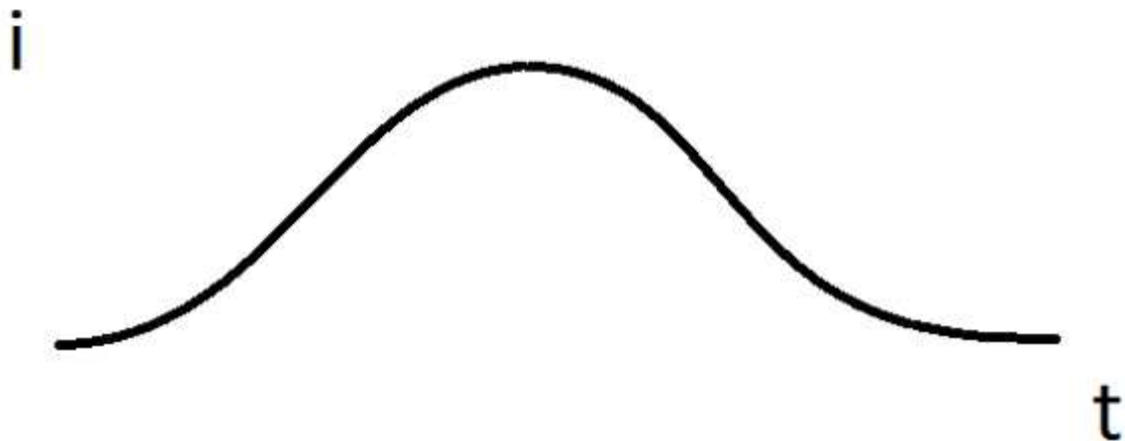
Aplikace do Birogeografie:

Teorie centrálních míst – německý birogeograf **Alfred Zöblitz** vymezuje jako hlavní světový region minipivovarů Bavorsko, v užším pojetí Horní Franky s hlavním městem Bamberg – jediný region, kde se dochovala středověká minipivovarská tradice

Hlavním oponenty jsou britští birogeografové **William Fullglass** a **John Emptybarrel**, kteří umísťují minipivovarské centrum do Anglie, protože právě zde začaly v roce 1976 vznikat minipivovary moderního typu, a ruský birogeograf **Vsevolod Stakan**, umísťující hlavní světový minipivovarský region na střední Sibiř (není příliš jasné proč, pravděpodobně vychází z politickogeografické geografie Heartlandu a Rimlandu, dle níž je Sibiř neboli Lenaland hlavním strategickým regionem světa, tato teorie aspiruje na nejšívlejší teorii v dějinách vědy vůbec)

Difúze inovací – vlna zakládání pivovarů se šíří z centra obdobným způsobem jako jiné inovace (železnice, elektřina, internet), mezistátně se šíří hlavně hierarchicky (hlavní města a největší metropole), v rámci státu hlavně sousedsky – očekáváme tedy koncentraci minipivovarů v jádrech a jejich rovnoměrné rozmístění v semiperiferiích a periferiích

Vlna se šíří ze dvou center (soudobí birogeografové uznávají Zöblitzovo i Fullglass/Emptybarrelovo centrum, ovšem nikoliv Stakanovo) a postupně zasahuje okolní oblasti. Časový průběh vlny v dané zemi (t) se vyznačuje počátečním klidovým obdobím s minimem vznikajících pivovarů, postupným nárůstem intenzity zakládání minipivovarů (i), kulminací, útlumovou fází a koncovým klidovým obdobím, kdy je trh s minipivovary již zcela nasycen (viz Obr. 1)

Obr. 1: Průběh vlny zakládání minipivovarů v regionu

Meze šíření minipivovarů – podle Zöblitze dojde postupně k obnovení tradičního pivovarského regionu (viz Teorie pivního trojúhelníku Cornwall-Lublaň-Vilnius) s hustou sítí minipivovarů, za jehož hranicemi se budou minipivovary zakládat jen minimálně; podle Stakana budou minipivovary vznikat úplně všude a dojde k vytvoření globální sítě minipivovarů s centrem ve střední Sibiři

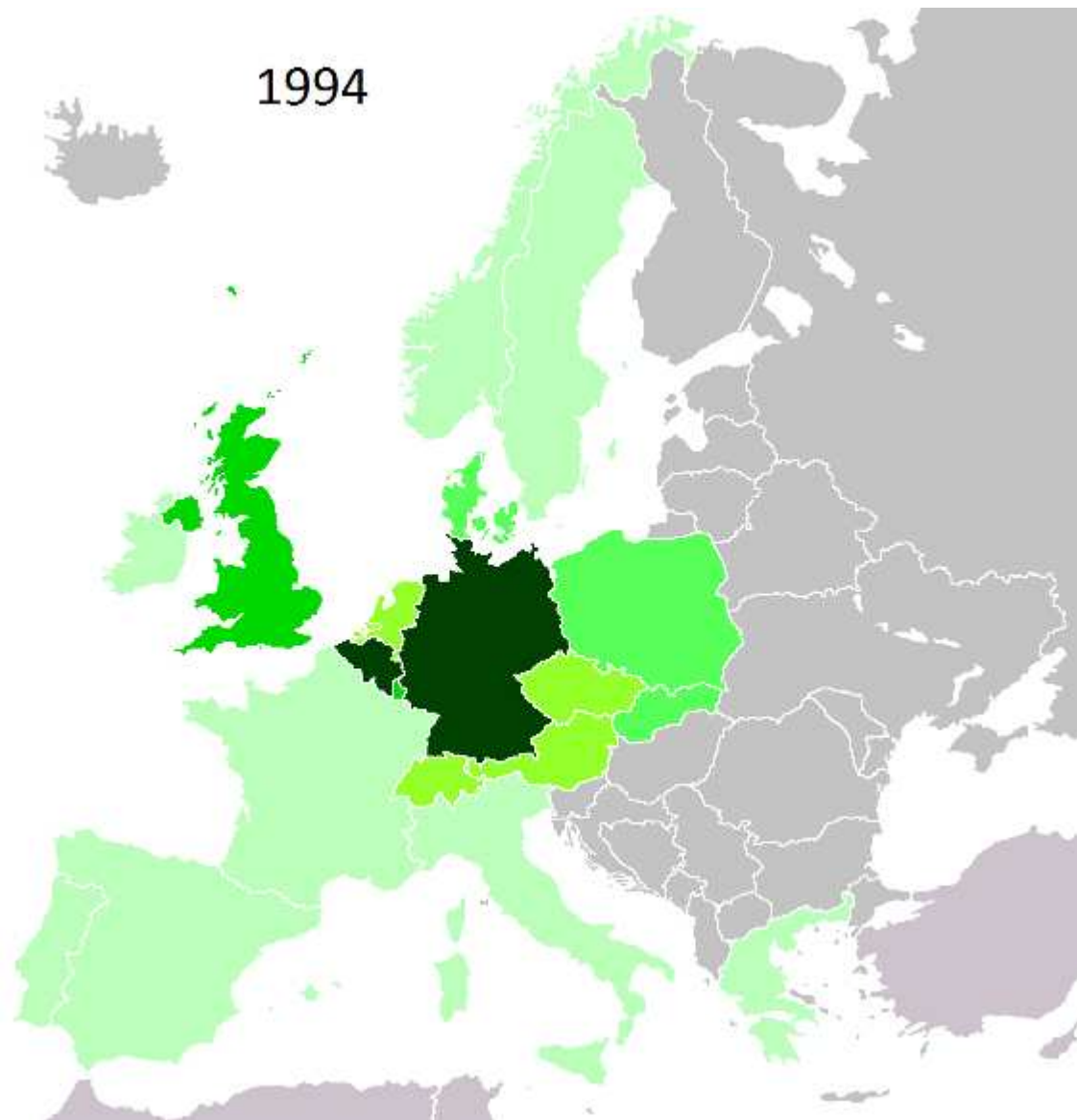
Empirický výzkum pivní vlny:

Metodologie – zkoumáme změny celkového počtu pivovarů v evropských zemích, stanoveny 3 časové body – rok 1994, 2007 a 2011, mapujeme množství pivovarů na 1000 km² (absolutní pivovarská hustota - APH) a na milion obyvatel (relativní pivovarská hustota - RPH).

Mapový výstup – kartogram, 5 kategorií – v případě APH pod 0.2 (nejsvětlejší), 0.2-0.5, 0.5-1, 1-2, 2-3, nad 3 (nejtmavší); v případě RPH pod 2.5 (nejsvětlejší), 2.5-5, 5-10, 10-20, nad 20 (nejtmavší)

Výsledky a závěry:

Na mapě k roku 1994 (viz obr. 2) vidíme ve většině zemí minipivovarskou vlnu v úvodní klidové fázi (neboli žádné minipivovary tam nejsou). Jsou patrná dvě centra – Německo (to je od počátku sledovaného období v závěrečné fázi vlny, minipivovary téměř nevznikají proto, že tam odjakživa jsou) a Velká Británie (kulminační fáze, minipivovary intenzivně vznikají); tušíme propojení center skrz Belgie; odpovídá Zöblitz-Fullglass/Emptybarrelovu modelu centrálních míst

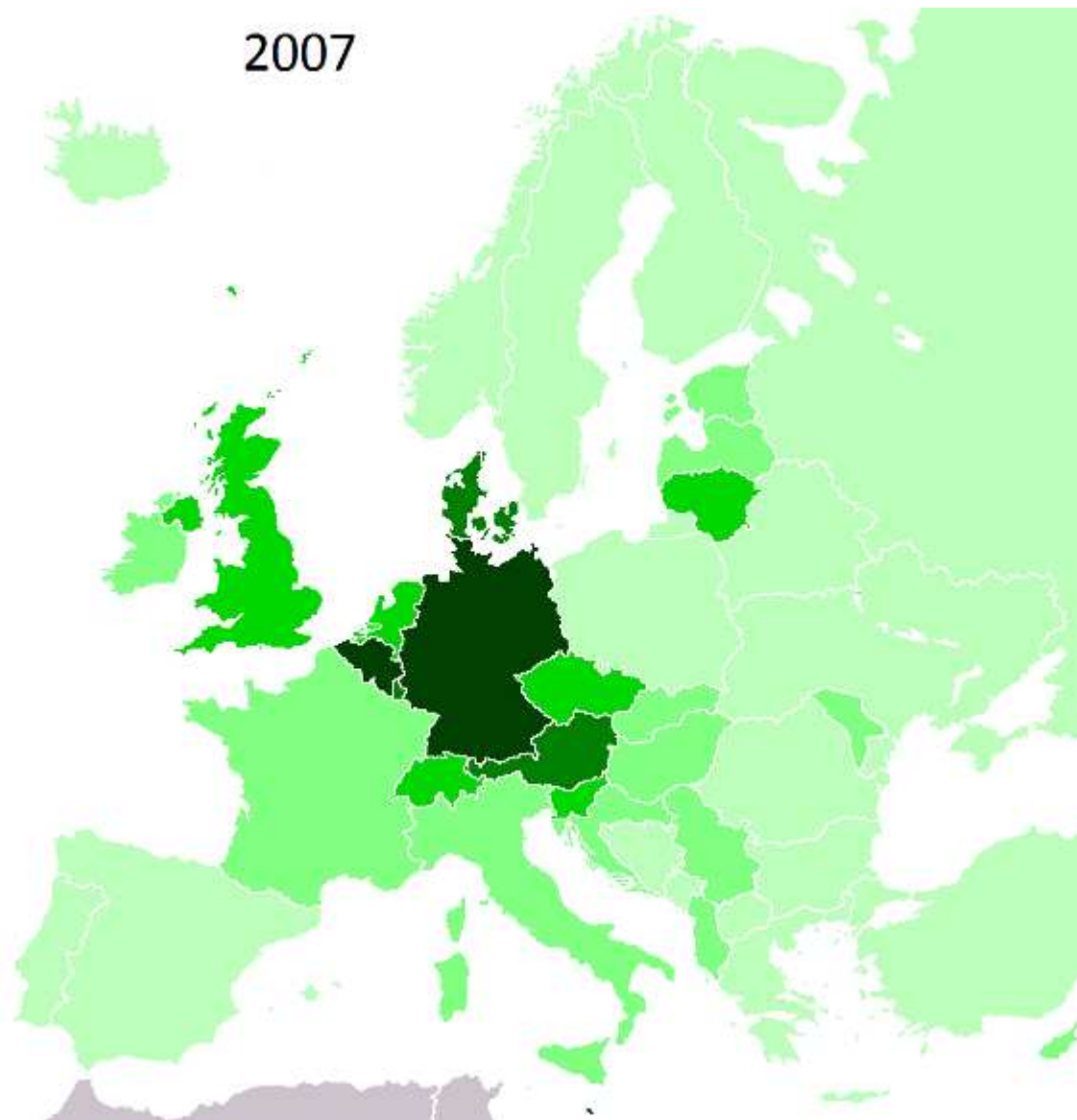

Obr. 2: Mapa APH v roce 1994

V roce 2007 vidíme výraznou proměnu (viz obr. 3) – pivovarská vlna zasáhla zejména západoevropské země a regiony v okolí center – Dánsko, Nizozemsko, Rakousko, Švýcarsko – zde odpovídá Zöblitzovu modelu obnovy tradičního pivovarského regionu. Zasahuje však i Francii a Itálii bez významné pивní tradice – zde odpovídá Stakanovu modelu zakládání pivovarů úplně všude.

Francie a Itálie jsou specifické země, kde několik regionů pивní tradici má (Alsasko, Nord-Pas de Calais, Severní Itálie) a zbytek země nikoliv. Ve Francii vznikají pivovary spíše Stakanovsky všude, v Itálii se drží Zöblitzovsky na severu.

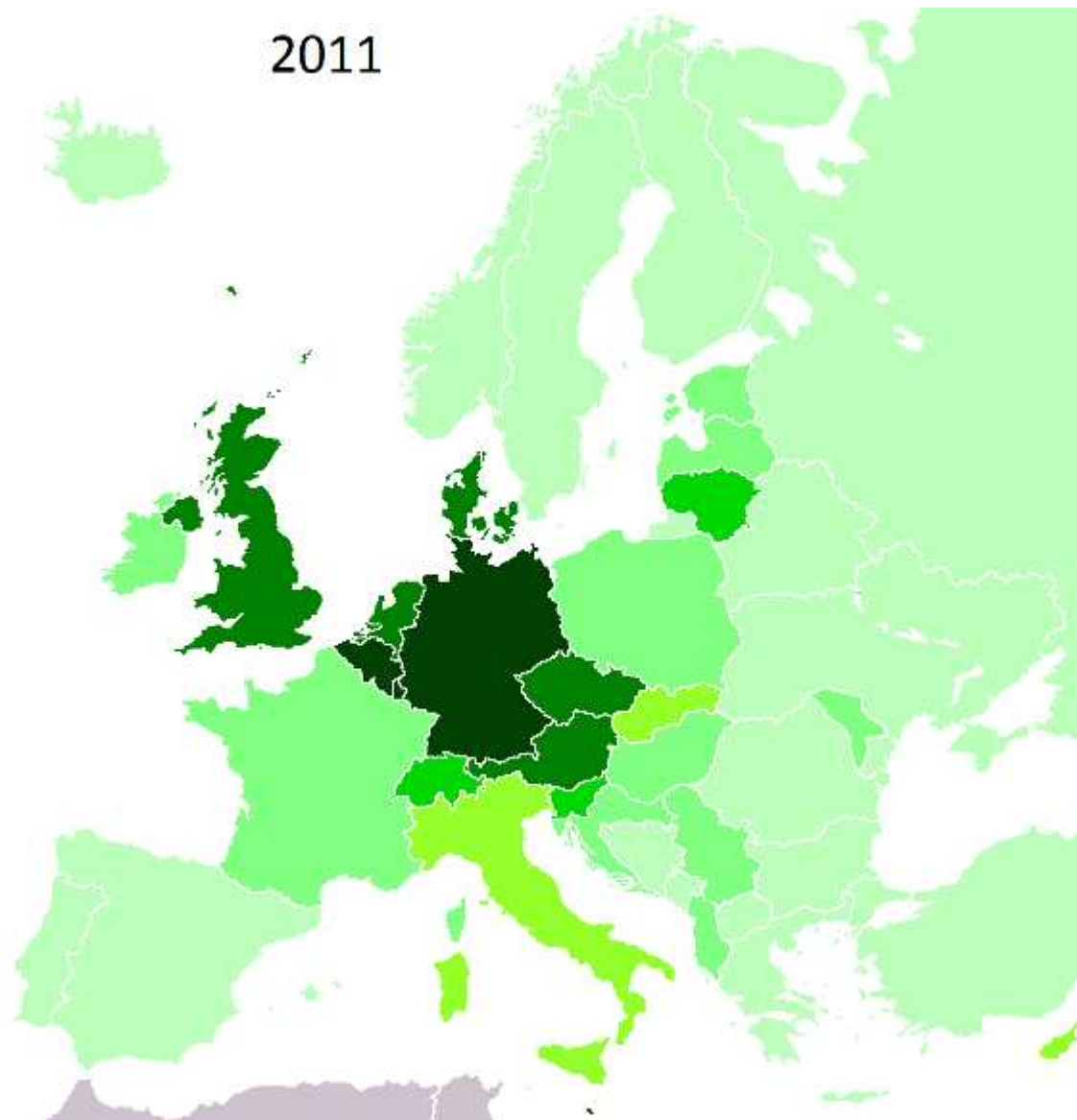
Dalšími specifickými zeměmi jsou Litva a Slovinsko, kde identifikujeme významnou hustotu pivovarů, aniž by země geograficky navazovaly na jádrové pивní regiony. Problematická je zde spolehlivost datové základny, chybí údaje o letech vzniku minipivovarů, zejména u Litvy panuje mezi biogeografy podezření, že si mezi pivovary započítávají i homebrewing. Pivovarnictví v těchto dvou zemích vyžaduje podrobnější terénní výzkum.

Obr. 3: Mapa APH v roce 2007

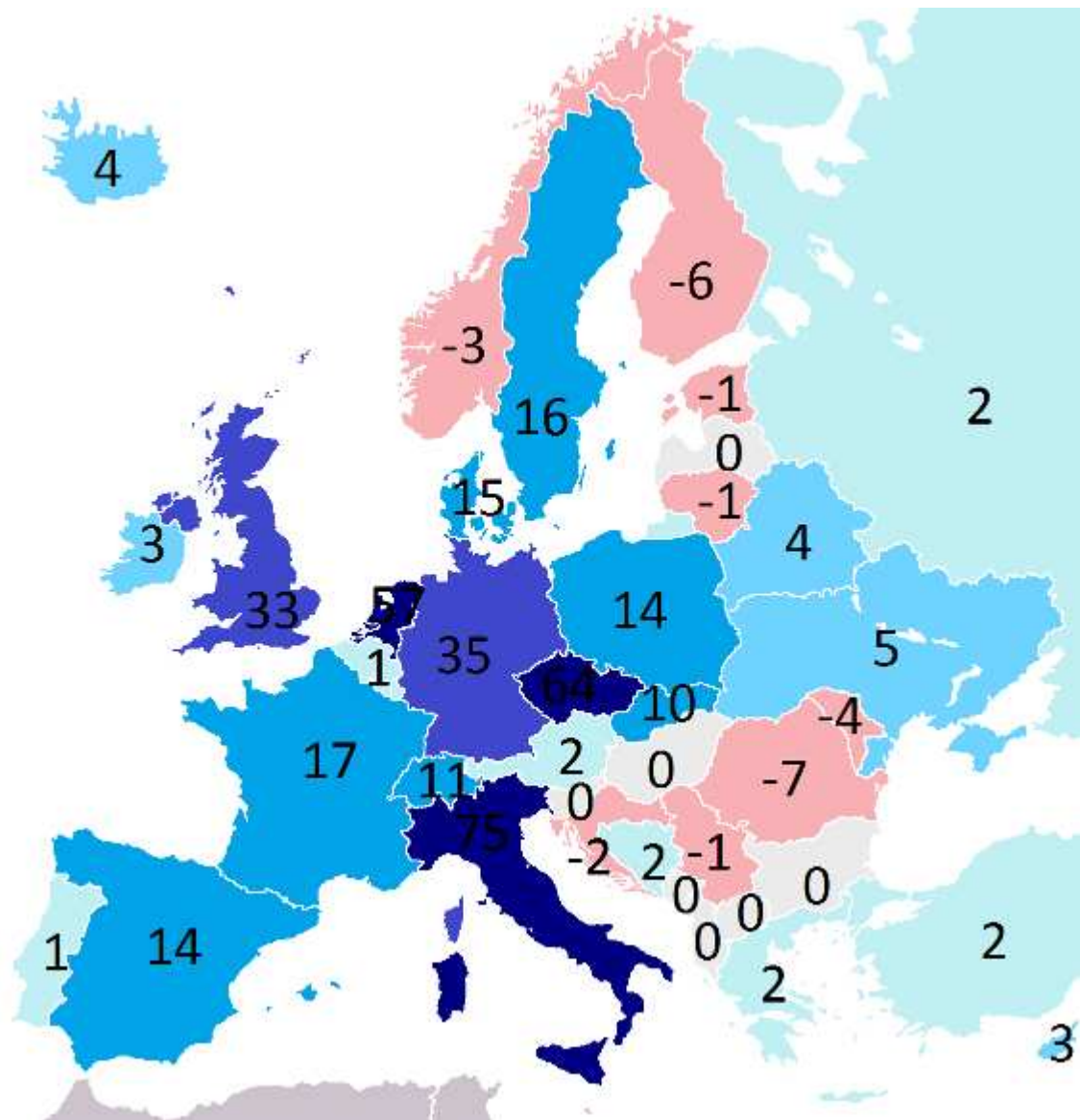
V posledních letech se vlna postupně přelévá do dalších zemí, zatímco v zemích okolo jádra již opadá (viz obr. 4). Vlna se šíří již i do východoevropských zemí. Prudký nárůst intenzity zakládání sledujeme v České republice, Slovensku a Polsku. Intenzita zůstává vysoká v Nizozemsku a Itálii, naopak v Rakousku, Švýcarsku, Dánsku, Francii již odeznívá a trh se nasycuje. Zatímco ve Střední Evropě vlna již zřejmě kulminuje, v zemích bývalého Sovětského Svazu se teprve začíná zvedat, ve Skandinávii má spíše mírný průběh a Balkánské země jsou zatím prakticky nedotčeny.

Obzvláště zajímavá je situace ve Střední Evropě, zde se patrně v nejbližších letech rozhodne, zda realitě více odpovídá Zöblitzův či Stakanův model. Zatímco Česká republika totiž náleží do tradičního pivního regionu, Polsko a Slovensko nikoliv. Důležité bude, jak dlouho vydrží v těchto zemích kulminace vlny a na jakých hodnotách se APH ustálí.

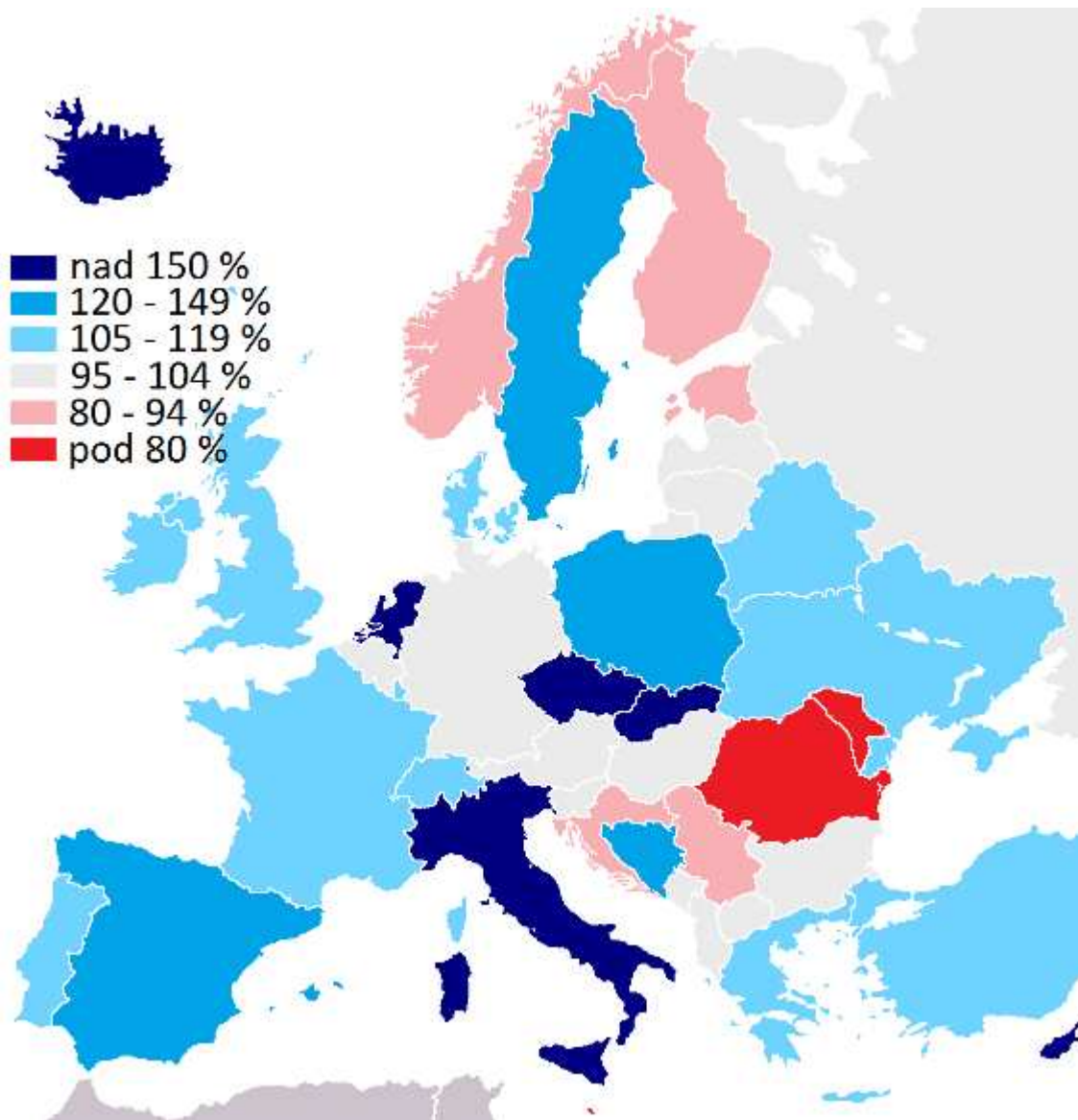
Obr. 4: Mapa APH v roce 2011

Periodu 2007-2011 z hlediska absolutního počtu nových pivovarů zobrazuje následující mapa (viz obr. 5). Nejintenzivněji se pivovarská vlna projevuje v Nizozemsku, Itálii a České republice, přihlédneme-li k počtu obyvatel, pak je Česká republika momentálně evropským centrem pivovarského dění, vzniká zde kolem 20 pivovarů ročně. To tedy odpovídá Zöblitzovu modelu a tradiční Česká republika poznamenaná příslušností do bývalého východního bloku, kdy byla odtržena od centrálního pivního regionu, se do něj vrací.

Obr. 5: Počet vzniklých pivovarů v evropských zemích v letech 2007-2011

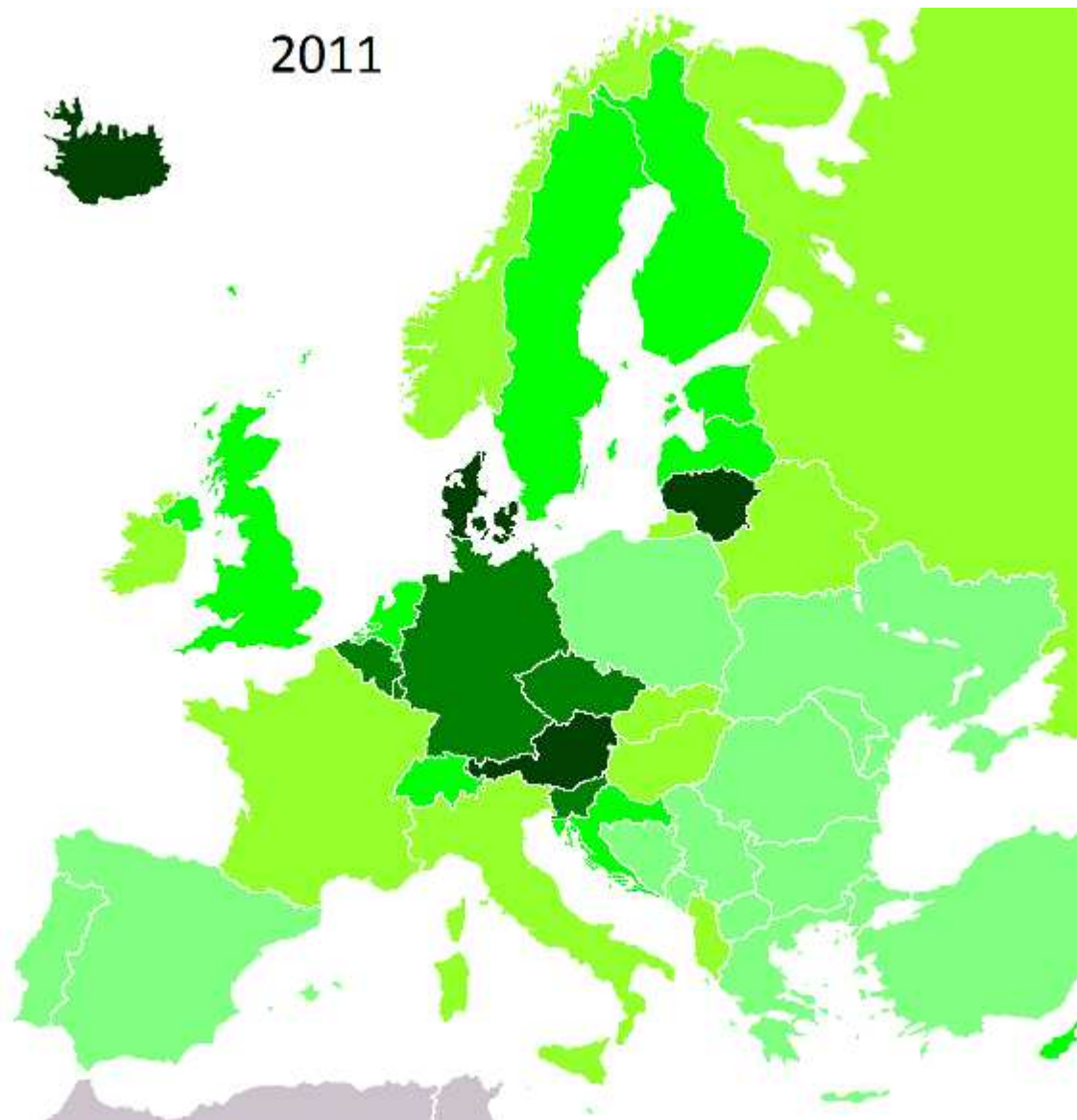
Pokud se na situaci podíváme z hlediska relativního přírůstku pivovarů ve stejné periodě (viz obr. 6), identifikujeme opět nejvyšší hodnoty v Nizozemsku, Itálii a České republice, ale podobně vysoké hodnoty vidíme i na Slovensku, v Polsku či Švédsku. Vlna se zde jeví mnohem více jako skutečně nezadržitelná vlna (Stakanův model), která nyní kulminuje ve středoevropském pásu od Itálie po Švédsko, zvedá se na Ukrajině a v Bělorusku a blíží se k Balkánu.

Obr. 6: Vzniklé pivovary v evropských zemích v letech 2007-2011 v %

Vymezení současného pivního regionu:

Zde je vhodnější mapovat skrze RPH. Výsledky vidíme na následující mapě (viz obr. 7). Kolem dvou výše definovaných center Německa a Velké Británie vznikly další regiony s obdobnou či ještě vyšší hustotou pivovarů. Sem jednoznačně patří: Dánsko, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko, Lichtenštejnsko, Rakousko a Česká republika. Většina biogeografů sem řadí i Slovinsko, přes problematickou datovou základnu. Dále sem patří regiony zemí dělící se na pivní a nepivní část – zejména německy mluvící část Švýcarska, méně jednoznačně pak severovýchod Francie, sever Itálie. V těchto oblastech odpovídá nasycení trhu hustota 15-20 pivovarů na milion obyvatel, zatímco ve zbylých oblastech hustota obvykle nepřevyšuje 10 pivovarů na mil. obyv.

Obr. 7: RPH v evropských zemích v roce 2011

Tento hlavní světový prostorově velmi homogenní region doplňuje sporné sekundární centrum – Litva. Izolovanost tohoto shluku pivovarů zpochybňuje věrohodnost datových zdrojů, nadprůměrnou koncentraci pivovarů zde však můžeme identifikovat v každém případě.

Možnosti vývoje – dozajista to bude kombinace Zöblitzova a Stakanova modelu, Centrální pивní region je již patrný, sporná je otázka možnosti jeho rozšiřování. Zde nejvíce napoví budoucí vývoj v Polsku a na Slovensku. Pokud zde bude intenzita pивní vlny nadále zvyšovat, mohou se tyto země dostat na podobné hodnoty RPH jako centrální oblasti a vytvořit spojovací most mezi současným primárním a sekundárním pивním centrem a hrát podobnou úlohu jako Belgie v dobách propojování britského a německého pivovarského centra. Takto rozšířené centrum by pak zesilovalo intenzitu pivovarské vlny v jejím dalším šíření východním směrem až na střední Sibiř.

V opačném případě v Polsku a na Slovensku pivovarská vlna kulminuje již nyní, a pak se na hodnoty RPH srovnatelné s centrem tyto země nikdy nedostanou – to by v praxi potvrdilo správnost Zöblitzova

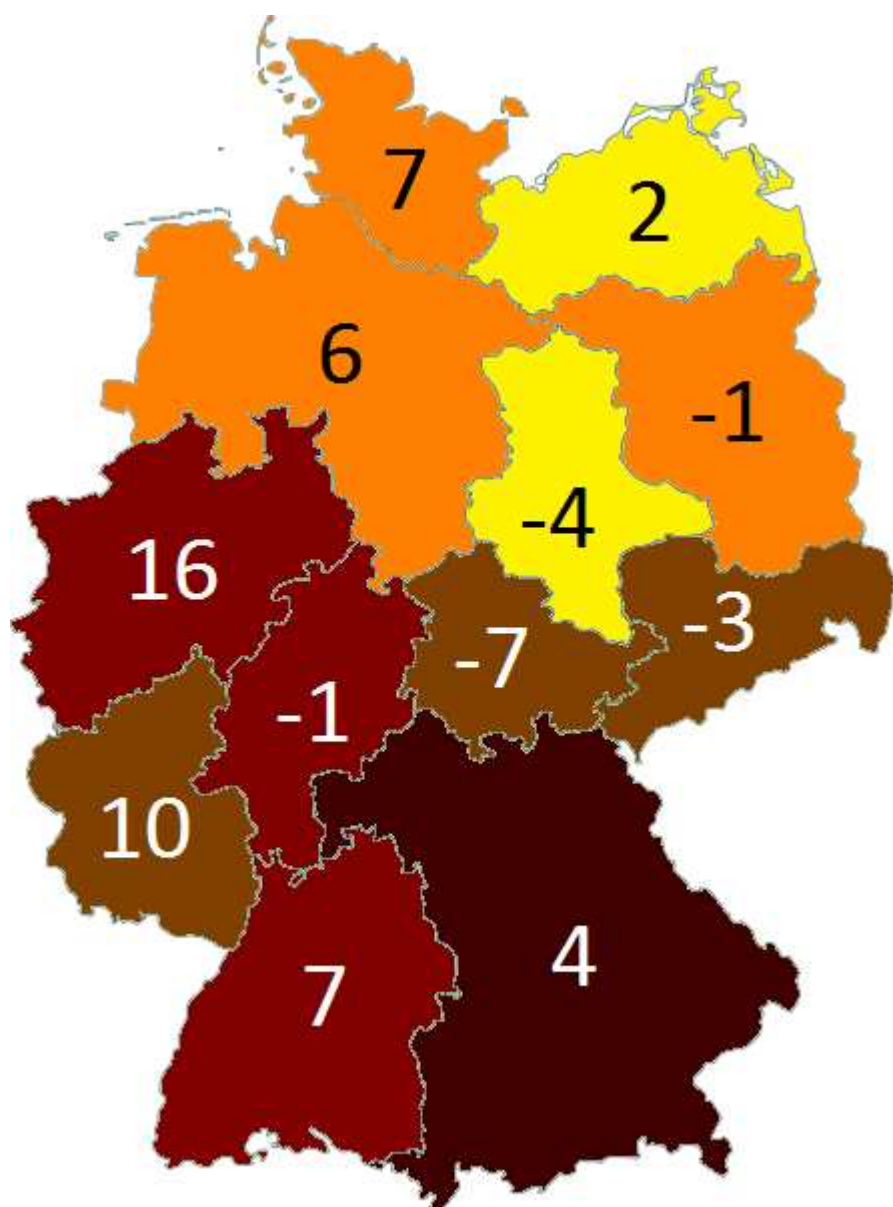
modelu. Odhadovat vývoj je těžké, země mají slabou pивní tradici, mají však zároveň v současnosti všechny předpoklady pro zakládání pivovarů – přírodní, společenské, hospodářské i geografické.

Regionální biogeografie Německa:

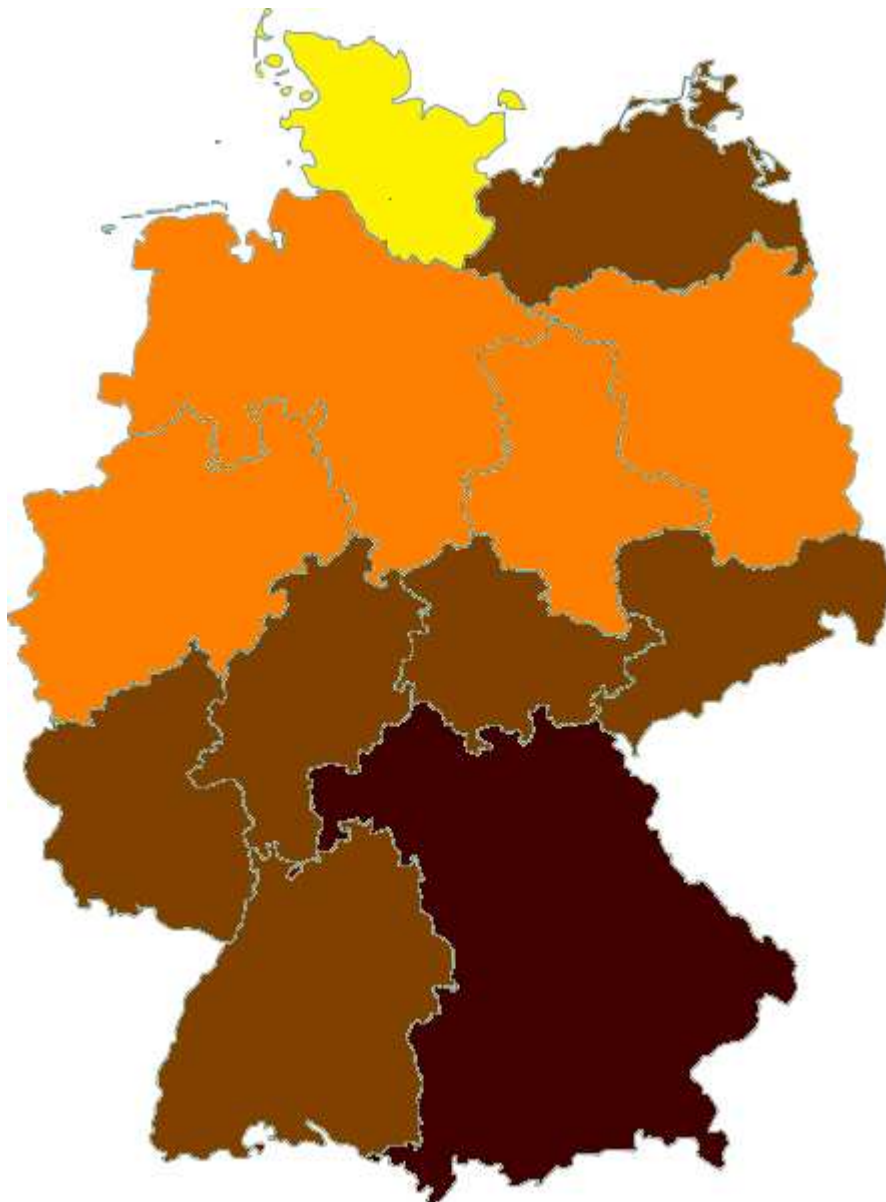
Zatímco v ostatních zemích je rozložení pivovarů velmi rovnoměrné (odpovídá Lagerstrandovu modelu difúze inovací s koncentrací v centrech a rovnoměrném rozložení v ostatních oblastech), v případě Německa sledujeme značnou vnitřní heterogenitu. To je způsobené zejména tím, že zde se nejednalo o difúzi inovací, ale o pokračování tradičního středověkého rozmístění pivovarů. Proto je vhodné všimnout si Německa blíže. Na mapě APH (viz obr. 8) i RPH (viz obr. 9) je jasně patrné Zöblitzovo centrum Bavorsko, jež se v obou případech natolik vymykalo měřítkům, že pro ně musela být stanovena samostatná kategorie. APH činí 8,96 (škála rozlišuje pouze „nad 3“), RPH potom činí 50,79 (škála končí na „nad 20), v případě Horních Franků dokonce 156,58!

APH je výrazně vyšší jižní části, což je způsobeno jednak náboženskou tradicí (katolictví je k pivařům mnohem přátelštější než puritánské protestantství), jednak vhodnějšími přírodními podmínkami pro pěstování chmele a ječmene než má chladný a větrný sever. Nové pivovary vznikají hlavně na západě Německa, v Bavorsku je trh pochopitelně nasycen a tak počet pivovarů stagnuje, v bývalé NDR zejména kvůli nepříznivým demografickým podmínkám pivovary mírně ubývají.

Tak jako v celé Evropě je i v Německu pивní region ještě zřetelnější na RPH, kde nám mapa jasně ukazuje homogenní oblasti dělící Německo na Bavorsko, zbytek jihu a sever.

Obr. 8: APH v Německu v roce 2011

Obr. 9: RPH v Německu v roce 2011

Závěry:

Mapování fenoménu pivovarské vlny vede vždy nakonec ke stejnému závěru. Současní čeští pivaři mohou mluvit o štěstí, že žijí právě v dnešní době. Právě v těchto letech je totiž Česká republika centrem pivovarského dění v Evropě. Tempo zakládání nových pivovarů nemá momentálně jinde obdoby a země má navíc z pivovarského hlediska neobyčejně zajímavé sousedy – historické pivovarské centrum Bavorsko a obdobně biogeograficky významné Sasko a Rakousko (z něhož se sem přelil hlavním proud pivovarské vlny. A dále Polsko a Slovensko, země bez pivní tradice, kde však zájem o pivo rychle roste a pivovarská vlna se zvedá přelévajíc se právě z České republiky, aniž by někdo dokázal odhadnout následky, jaké zanechá.

Ať bude budoucnost jakákoliv, je jasné, že tento stav nepotrvá věčně. Současná rychlost zakládání pivovarů zde může ještě pár let vydržet, ale pak bezpochyby dojde k útlumu a stagnaci. Český pivař má tedy nyní jedinečnou možnost si tohoto stavu užívat, měl by tudíž ztrácet čas s teoretickými

články pouze v míře, která neomezuje jeho biogeografickou mobilitu a schopnost objevovat a poznávat nové pivovary.